VÀRIA

Ester Callao Mestre

LES BIBLIOTEQUES DE SANT PERE DE RIBES FAN MEMÒRIA

De cara a l'any 2003 les dues biblioteques de Sant Pere de Ribes, tant la Biblioteca Manuel de Pedrolo de Ribes com la Biblioteca Josep Pla de les Roquetes, s'han proposat engegar un projecte per potenciar el seu fons de col·lecció local, que inclou tota aquella informació que fa referència al municipi, i més especialment tot el material que té relació amb algun moment de la seva història.

Sota el lema 'Fent memòria...', es vol fer una crida a tots els ribetans i ribetanes que conservin programes de Festa Major, cartells, postals, documents, diaris o fotografies antigues de Ribes i les Roquetes, perquè ho facin saber i cedeixin aquest material a la biblioteca per poder-ne fer una còpia, o bé en facin donació –si així ho desitgen– perquè passi a formar part d'un arxiu de fons d'història local d'accés públic, que de ben segur serà molt útil com a testimoni del passat més proper. Tota aquesta documentació, un cop tractada amb el rigor que es mereix, serà un fons documental de base per als futurs treballs i estudis enfocats a conèixer de primera mà la vida quotidiana dels nostres avis, cosa que acostumen a fer els més joves a la biblioteca, però també serà un material a l'abast de tota aquella gent que vulgui fer una ullada curiosa a tot el que es va

Part de la col·lecció local de la Biblioteca Manuel de Pedrolo de Sant Pere de Ribes.

Juan García Targa

SITGES FA DOS MIL ANYS

L'exposició que, amb el títol "Sitges fa dos mil anys" es presentarà del 7 de març fins al 4 de maig del 2003 a la sala Vaixells del Palau Maricel de Sitges, ha estat organitzada per l'Ajuntament de Sitges i el Consorci del Patrimoni de Sitges i té com a objectiu donar a conèixer els resultats dels treballs arqueològics duts a terme els darrers quinze anys. S'han seleccionat unes 100 peces o fragments significatius que permeten fer un recorregut al llarg de quatre períodes de la història local i comarcal: neolític-bronze, ibèric, romà i medieval-modern. L'adaptació a l'entorn natural, la seva explotació, el patró d'assentament, la construcció i la vida quotidiana són algunes de les directrius que defineixen aquesta mostra.

La presentació de les peces més rellevants es completa amb plafons en els quals es combina el text amb les il·lustracions, maquetes, vídeos il·lustratius, reproduccions de peces autèntiques. La mostra s'acompanyarà del corresponent catàleg en el qual diversos especialistes fan un repàs de la història local des de la perspectiva arqueològica a més de la catalogació de les peces exposades.

L'exposició romandrà oberta entre el 7 de març i el 4 de maig, a la sala Vaixells del Palau Maricel de Sitges. Els horaris són: de dimarts a divendres de 10-14 h. Festius, dissabtes i diumenges de 10-14 h i de 16 a 19 h. Tlf: 93 894 03 64 (Consorci del Patrimoni de Sitges). Com a activitats complementàries hi haurà el taller per a escolars "Els detectius del passat" i un taller d'arqueologia i excavació (entre 8 i 18 anys). També han estat programades dues taules rodones a la Biblioteca Santiago Rusiñol, a les 7 del vespre: el 15 de març «Subur llegenda i realitat» i el 26 d'abril «Arqueología i expansió urbanística de Sitges». Hi haurà visites comentades els dies 23 de març i 4 de maig a les 11 del matí, així com sortides culturals de visita d'Olèrdola i Ciutadella Ibèrica de Calafell.

UN RECORD I UN OBLIT

En la nota «Un record nostàlgic», publicada a la pàgina 90 del número 2 de la revista *Del Penedès*, no vam esmentar l'autor de la fotografia, el bon amic i consoci Eliseu A. Soler Àlvarez, membre constant del nostre Institut des de temps ben reculats, home enamorat de la temàtica local i comarcal i promotor incansable d'activitats d'aquest caire, en especial a les seves terres tarragonines. Serveixin aquestes línies de disculpa i esmena de l'oblit.

el diferencia de la resta de testaments d'una manera força peculiar. Els seus orígens sembla que els hem d'anar a cercar als reculats temps de l'època visigòtica.

En primer lloc i ja d'entrada, en el testament sacramental hi ha la mancança absoluta de la invocació, una característica aquesta que el fa diferent de la resta de protocols de l'època. La invocació queda suplida per una frase que constata que l'acte que es va a celebrar es fa en condicions sacramentals i té aquest nom perquè en aquests moments rep tota la força del sacrament o jurament solemne dels testimonis que són presents en el moment de la mort del testador. Hem de fer avinent que d'aquest testament, en coneixem només la segona part, és a dir, la del jurament, ja que la primera és manifestada pels mateixos testimonis en aquest acte de jurament i publicació, un fet, aquest, que donava fe de validesa jurídica al testament. Aquest acte del jurament per part dels testimonis havia de fer-se en un altar consagrat a un sant màrtir i en presència d'un jutge i d'un o dos clergues.

Quan veiem un major nombre de juraments d'aquesta mena és durant els períodes en els quals el país es veié involucrat en conflictes de ràtzies, com la de Barcelona i el Penedès de l'any 985, o les dels tombants del primer mil·lenni contra les terres del Penedès, o amb motiu de l'expedició dels catalans a Còrdova l'any 1010, dates totes elles prou significatives.

Friolan Franco

CUBA PEL CATALÀ A SITGES (1915)

No sempre la recerca arxivística està renyida amb la divulgació cultural del contingut dels arxius. La troballa a l'Arxiu Històric de documents sobre les bones relacions entre el Carib i Sitges, en concret l'any 1915, manifesta l'interès/esforç dels sitgetans caribenys pel català, l'escola i l'ensenyament públic, un cas paradigmàtic conforme al Cap i casal i a l'estil de vida que hi porten.

En una època que l'escola sitgetana no és en català i, a més, els mestres públics exigeixen un sou digne a l'Ajuntament, a més d'un grup escolar que aculli les escoles graduades, la pista catalana és a l'aguait d'un ensenyament a la vila de Sitges abans de tot en català, com correspon a una nació identificada com a catalana des de l'estranger, com a condició per tal de col·laborar amb el municipi en els pagaments als mestres públics (de la construcció del grup escolar no se'n fa esment). No hi ha cap trencament en el pas de Sitges a Cuba i a l'inrevés, i així el manifest redactat i publicat pels sitgetans del Carib exigeix, abans de tot, el català a l'escola pública de Sitges com a condició per augmentar el sou dels mestres sitgetans, encara que sigui sols per poder sobreviure.

El tràfic humà era en aquells anys un fet usual i constant, i així se'ls feia saber sobre l'escola pública i sobre els seus mestres. Els sitgetans residents a l'Havana –A. Martínez, Isidre Panyella, Vicenç Morando, Balaguer, Ribes i Martí, Nicolau Roca, Lluís Magrans...– són els signants del «Manifest pel català» adreçat al batlle de Sitges, Simó Llauradó i Clarà, i als regidors de la Corporació Municipal, davant una nota de la premsa sitgetana sobre la petició del mestre

de l'escola pública de nens que demanava a l'Ajuntament una subvenció anual de 500 pessetes.

«Com a sitgetans que estimem el nostre poble, demanem tant al Batlle com als regidors de la Vila de Sitges que es resolgui, molt favorablement, la demanda del mestre de l'Escola Municipal de nens, tot fent extensiva aquesta demanda, també, a la Mestra de l'Escola Municipal de nenes, però que sigui sempre i quan aquests mestres es comprometin a fer en Llengua Catalana un Curs de gramàtica i lectura en Català.

»Davant de la nova cultura tan intencionada, és una vergonya per a Sitges que el Consistori tingui postergat l'Ensenyament del Català a l'Escola Pública, tant és així que són molt pocs els Ajuntaments catalans que encara tenen pendent aquest Ensenyament en català, el problema que més ha de preocupar el Consistori de Sitges.

»Sitges, en pensem, col·lectivament no pot restar més en aquesta inactivitat intel·lectual anorreadora; s'imposa, doncs, un ressorgiment que comenci a l'Escola Pública.

»Fent-ho així podem demostrar a Catalunya que Sitges no és un fill desnacionalitzat, sinó que sent, fortament, les seves ànsies alliberadores, que vol ajudar Catalunya en el seu desenvolupament, fent que de les nostres Escoles Públiques surtin homes i dones que afrontin els esdeveniments adversos i conscients dels seus deures patriòtics.

»És per això que convidem l'Ajuntament de Sitges que aviat exterioritzi, clarament, que l'Escola Pública ha de ser continuació de la llar.

»Insistim que Sitges no vol homes desnacionalitzats, sense cap noció de civisme català, tan necessari per al propi pes d'ésser homes civilitzats.

»En aquesta República Lliure de Cuba, Sr. Batlle i Regidors, som moltíssims els sitgetans que volem cooperar en la creació d'una verdadera Escola Municipal, sempre a base de la Llengua catalana, perquè d'altra manera no la podem concebre l'escola Pública a Catalunya.

»Des de l'Illa de Cuba, els sitgetans volem que l'Ajuntament doni el primer pas amb ferma voluntat per una Escola pública amb els millors mètodes pedagògics moderns.

»Esperem que la Corporació Municipal es faci intèrpret de les veus tant dels que hi són a Sitges com dels que hi som a l'Illa de Cuba, resolem favorablement les nostres dues demandes de l'augment de sou als mestres de les escoles nacionals de nens i nenes així com el de fer servir la llengua catalana a les Escoles Públiques de Sitges. Si així no ho fessin, els sitgetans de Cuba, terriblement i dolorosa decebuts, hi veurem l'escepticisme fondament arrelat i que les ideologies nobles no nien pas als cors dels homes del nostre estimat Sitges».

Hom es plany que els sitgetans caribenys l'any 1915 no s'interessessin mai perquè Sitges tingués l'edifici escolar públic per a escoles en règim graduat, bo i donant-li suport amb les seves col·laboracions. Les quatre províncies gallegues –per dir-ho d'alguna manera– són plenes d'edificis d'escoles públiques dels gallegs-cubans, perquè per a ells que els infants gallegs tinguessin escoles va ser importantíssim i que, a més, es practiqués la llengua gallega a l'escola pública. Els cubans sitgetans, que sí que van defensar i establir la Protectora de l'Ensenyança Catalana al Carib, en sabien perfectament, dels locals antihigiènics i antipedagògics que durant anys i panys va patir la Vila de Sitges. Hom diu que una cosa és predicar i una altra farcir el fardell.

recopilant o senzillament vulgui recordar èpoques passades.

Aquesta iniciativa neix arran de l'interès que cada cop més es té per tota la informació d'àmbit local i, donat que la biblioteca pública té –entre d'altres– la missió de recopilar, preservar i promoure la cultura local en tots els seus àmbits, s'ha considerat necessari fer un esforç per a sensibilitzar tothom que pugui aportar dades per tal de donar a conèixer fets de la història del poble que, a causa dels pocs treballs publicats, encara són desconeguts per la gran majoria. Temes com les festes majors del municipi són consultes recurrents que ens fan des de les escoles fins a la gent gran. El fet d'incentivar la recollida de dades que toquin d'una manera directa o indirecta aquests temes estarà aportant informació i facilitarà una resposta molt més completa i fidel de la realitat històrica.

Íntimament lligada a tot aquest projecte hi ha una clara intencionalitat per part de les biblioteques per donar embranzida i potenciar els estudis d'investigació locals i tota mena d'iniciatives i activitats relacionades amb la memòria històrica del nostre municipi, a part de tot aquest intent per sensibilitzar la gent en la recollida d'una informació que amplia i personalitza el fons de col·lecció local lligant-la estretament al seu territori, que, en definitiva, és el que li confereix una identitat.

A canvi, les biblioteques es comprometen a inventariar sistematitzadament tot el material recopilat, a indicar qui ha estat la família que l'ha aportat, i a donar un certificat de reconeixement, atorgat per la biblioteca i l'Ajuntament de Sant Pere de Ribes, de la sensibilitat de tothom que posi el seu gra de sorra en aquest projecte. Al mateix temps, s'elaborarà un reglament que recollirà les condicions d'ús i reproducció d'aquest material, i es farà una guia de lectura que explicarà què és la col·lecció local de la biblioteca pública i què hi podem trobar.

D'entre totes les activitats que conformen el calendari de les biblioteques de Sant Pere de Ribes, aquest any 2003, lligat a aquest projecte "Fent memòria...", s'hi suma un acte molt especial: es celebren els cinquanta anys consecutius de biblioteca a Ribes, un acte que tindrà lloc coincidint amb els quatre anys de funcionament de la Biblioteca Manuel de Pedrolo, i amb motiu del qual s'organitzarà una taula rodona sobre el tema i una petita exposició que repassarà la trajectòria bibliotecària al municipi: és la contribució que es fa des de la biblioteca a aquest 'fer memòria' dels fets més representatius de la història local al llarg del temps. Seguint la tònica, també està prevista la presentació d'un llibre de col·lecció local dedicat al Ball de Bastons a Ribes.

En aquestes línies s'ha anat comentat el paper de la documentació antiga dins el fons de col·lecció local, però no podem oblidar la importància que té el volum d'informació que aporten les monografies de tema local publicades. Ambdues biblioteques estan treballant conjuntament amb la resta de biblioteques de la comarca i del Penedès en general, en un projecte per elaborar una bibliografia agrupant totes les monografies de tema local sobre aquest àmbit territorial compartit. És una manera més d'implicar-se en les propostes que sorgeixen arreu per conservar la memòria històrica més propera i, en aquest cas concret, d'arribar a donar accés i una ràpida localització a un material que avui es troba repartit a les biblioteques públiques de les nostres comarques.

D'altra banda, cal dir que la col·lecció local no només inclou material de caire històric, sinó que també recull tot aquell material que fa referència al dia a dia, i que encara no trobem publicat als llibres. En aquest sentit, la biblioteca fa un seguiment de les notícies de

premsa local que fan referència al municipi i, des de la Biblioteca Manuel de Pedrolo, es potenciaran els dossiers de premsa temàtics que s'elaboren cada setmana, dins aquest projecte de ressaltar tota la informació local, tant del passat com del present.

Amb tot, des de les dues biblioteques es demana la col·laboració de tothom a qui li agradi la història més propera, especialment d'aquelles famílies que conserven material antic, i s'accepten suggeriments i noves iniciatives estretament relacionades amb el fons d'història local. Se'n farà la difusió que calgui perquè la iniciativa arribi a tothom, i es donarà a conèixer des de tots els canals de comunicació possibles: premsa, ràdio i televisió locals.

Qui es passeja sovint pel món de les biblioteques públiques que donen servei a nuclis de població relativament acotats sap que s'hi respira la convivència i el contacte molt proper amb la gent que viu a la vora, cosa que pot facilitar aquest intercanvi d'informació local ple de records i vivències personals, especialment pel que fa a la gent gran, per la qual cosa també s'està valorant la possibilitat d'organitzar alguna activitat amb avis del poble de tota la vida, que, fent memòria de com es vivia antigament al poble, aportin testimonis directes del transcurs de la història local. La recollida d'història oral també pot arribar a ser una important font d'informació, tal com està potenciant a la Biblioteca Central d'Igualada, amb un altre projecte que denota aquest interès generalitzat per la microhistòria, per recollir tot el material d'història local que la gent pugui aportar, i per fer una mirada retrospectiva a la vida quotidiana del nostre territori, fent créixer les col·leccions locals de les nostres biblioteques, i així posar els testimonis més directes a l'abast de tothom.

Veiem, doncs, que des de les biblioteques hi ha el compromís de treballar en aquesta línia amb el propòsit de difondre el fons local i fer memòria de les arrels històriques que identifiquen els nostres pobles, que són la base per entendre el nostre present.

Si us voleu posar en contacte amb les biblioteques per interessar-vos pel projecte, o podeu aportar informació local, us podeu adreçar a:

BIBLIOTECA
MANUEL DE PEDROLO

Pl. Maria Mercè Marçal, 1
08810 Sant Pere de Ribes
Tel. 93 896 40 20 - Fax 93 896 40 21
e-mail: b.st.pereribes.mp@diba.es

BIBLIOTECA
JOSEP PLA

Gaudí, 1
08812 Les Roquetes
Tel. 93 811 57 82 - Fax 93 814 45 29
e-mail: b.st.pereribes.jp@diba.es

David Guasch i Dalmau

TESTAMENTS SACRAMENTALS JURATS EN ESGLÉSIES PENEDESENQUES DURANT ELS PRIMERS ANYS DEL SEGLE X

És molt interessant de conèixer les característiques essencials del testament sacramental, sobretot a partir dels primers temps en els quals descobrim la seva aparició en protocols del darrer quart del segle X, que en aquesta mena de testaments presenten les seves formes jurídiques més genuïnes.

S'ha de fer avinent que el testament sacramental presenta un formulari jurídic que